

Küylarning küyi

¹ «Küylarning küyi» — Sulaymanning küyi. □ ■

Birinchi qisim — Muhebbetning bashlinishi ●●●
 {1:2-5:1} ●●● *Birinchi xatire — toy küni üstide bol-
 ghan oylar* {1:2-2:7} ●●● *Birinchi oylinish — Shu-
 lamit Sulaymanning ordisida — toy ziyapitige tey-
 yarlinish* {1:2-1:8} ●●● *Shulamit Sulayman'gha söz
 qilidu*

² «U otlug aghzi bilen méni söysun;
 Chünki séning muhebbiting sharabtin shérindur. □

³ Xushpuraqtur séning etirliring;
 Quyulghan puraqliq may séning namingdur;
 Shunglashqa qizlar séni söyidu.
 Könglümni özüngge mehliya qilghaysen —
 Biz sanga egiship yügüreyli!

□ **1:1** «sherh» — bu mawzu «küy-naxshilar arisidiki eng ésil küy-naxsha» dégen menide. Sulayman jemiyy 1005 küy-naxsha yazghan («1Pad.» 4:32). ■ **1:1** 1Pad. 4:32 □ **1:2** «U otlug aghzi bilen méni söysun» — ibraniiy tilida «u aghzidiki söyüshliri bilen söysun!», «chünki séning muhebbiting sharabtin shérindur» — «muhebbiting» ibraniiy tilida köplük sheklide bolup (muhebbetliring) muhebbetlishishning ipade-heriketlirini körsitidu. 2-4-ayetning sherhi: Mushu yerde Shulamit toyning birinchi ziyapiti üçün teyyarlinidu. Nikah murasimi alliqachan ötküzülgen: 2-ayette qiziq yéri shuki, Shulamit bayanini peqet «u» bilen bashlaydu — kim ikenlikini démeydu! Chünki söygüchi kishige nisbeten herdaim peqet birdinbir «u» bar!

— Padishah méni öz hujrilirigha ekirgey!»□

Yérusalém qizliri Sulayman'gha söz qilidu

⁴ «Biz sendin xushal bolup shadlinimiz;
Séning muhebbetliringni sharabtin artuq eslep
teripleymiz.»□

Shulamit «Yérusalém qizliri»gha jawab qilidu

⁵ «Ular séni durusluq bilen söyidu».
— «Qara tenlik bolghinim bilen chirayliqmen, i
Yérusalém qizliri!
Berheq, Kédarliqlarning chédirliridek,
Sulaymanning perdiliridek qarimen.»□
⁶ Manga tikilip qarimanglar,
Chünki qaridurmen,
Chünki aptap méni köydürdi;
Ananning oghulliri mendin renjigen;
Shunga ular méni üzümzarlarni baqquchi qildi;

□ **1:3** «Biz **sanga egiship yügüreyli!** — bu sözlerni Shulamitningki, biraq «Yérusalém qizliri»ni özi bilen birlishtürüp, «biz sanga egiship yügüreyli!» éytidu. □ **1:4** «Biz **sendin xushal bolup shadlinimiz; séning muhebbetliringni sharabtin artuq eslep teripleymiz**» — bezi alimlar bu sözlerni «Shulamit»qa éytilidu, dep qaraydu. Qandaqla bolmisun Yérusalém qizliri Shulamitqa qoldash bolup u we Sulayman üçün xushal boluwatidu. □ **1:5** «Ular **séni durusluq bilen söyidu**» — bu ayette Shulamit söz qilidu. Awwalqi gepni u Sulayman'gha éytidu. «Ular» — mushu yerde Yérusalém qizlirini körsitidu.

Shunga öz üzümzarimni baqalmighanmen».□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

⁷ «Hey, jénim söyginim, déGINE,

Padangni qeyerde baqisen?

Uni kün qiyamida qeyerde aram alghuzisen?

Hemrahliringning padiliri yénida chümperdiklik ay-

□ **1:6 «5-6-ayet** sherhi» — Yérusalém qizlirining Sulaymanni teriplishi Shulamitqa özining «qara tenlik» ikenlikini eslitidu. Uning akiliri uningdin bir yaki birqanche qétim renjip uni üzümzarlarda ishleshke ewetken. Üzümzarlarda saye az bolghachqa u «qara tenlik» bolup qalghan. Ibraniy tilida «mending renjidi» we «méni köydürdi» dégen ibariler oxshash. «Öz üzümzarimni baqalmighanmen» — bu belkim köchme menide bolup: «Men herdaim dalada bolghachqa, özümni asrash, özümning güzelligimni saqlash-bézesh, perdazlash waqtim yoq idi» dégenliktur. Kédarliqlar charwichi xelq idi, herdaim chédirlarda turatti. Ularning chédirliri qapqara bolsa kérek. Biraq «Sulaymanning perdiliri» bolsa qara yaki toq renglik bolghini bilen, biraq shübhisizki, ularning üstide chirayliq gül-nusqiliri bar idi.

allardek yürüşümning néme hajiti?» □

Sulayman Shulamitning soaligha jawab béridu

⁸ «I qiz-ayallar arisidiki eng güzili, eger sen buni bilmiseng,

Padamning basqan izlirini bésip méngip,

Padichining chédiri yénida öz oghlaqliringni ozuq-

□ **1:7 «7-ayet** sherhi» — Shulamit hazir ularning awwalqi muhebbetleshken künlirini eslitidu. Shu chaghlarda Sulayman padishah el-yurtlarning heqiqiy ehwalini igilesh üçün padichi qiyapitide Shulamitning yurti, yeni Galiliyege kelgen bolsa kérek. Shunga Shulamit Sulaymanni addiy bir padichi iken dep oylighan. Shulamit uninggha köyüp uni izdigende, u padilar köp bolghan yerlerde (Sulaymanning «hemrahliri» bolghan bashqa padichilar bar yerlerde) aylinip yürgen. Uning ailisini, shundaqla özini izagha qoymasliq üçün, Shulamit özi birnechche qozini élip (8-ayet), padichining qiyapitide öz chirayini körsetmeslik üçün chümperde tartiwalghan. Biraq shundaq niqablinish bilen uning qiyapiti pahishe ayalningkige oxshap qalghan (toy qiliwatqan qizlar chümperde artqandek, pahishe ayallar shu chaghda chümperde artatti. Ular shu turqida erlerge: «Men bugün kéche sen bilen toy qilghudekmen» dep ipadileytti we hemde özining kim ikenlikini yoshuralaytti, elwette). Eger u «söygen padichi» öz padisining nede ikenlikini éytqan bolsa, bundaq awarichilik yaki setlikning hajiti yoq bolatti, elwette. «Kün qiyamda» padisi héch köchmey, muqim bir joyda midirimay yétishi mumkin. «...yénida **chümperdilik ayallardek yürüşümni néme hajiti?**» — bashqa birxil terjimisi: «Némishqa ténép ketken birsidedek chörgilep yürey?»

landurghin».□

*Ikkinchi oylinish — toy ziyapitidiki dastixan
üstide bolghan oylar ••• Sulayman Shulamitqa söz
qilidu*

⁹ «I söyümlüküm, men séni Pirewnning jeng har-
wilirigha qétilghan bir baytalgha oxshattim;

¹⁰ Séning mengziliring tizilghan munchaqlar
bilen,

Boynung marjanlar bilen güzeldur.

¹¹ Biz sanga kümüş közler quyulghan,

□ **1:8** «I qiz-ayallar arisidiki eng güzili, eger sen buni bilmiseng,...» — bezi alimlar, bu jawabni «Yérusalémning qizliri» bergén, dep qaraydu. «Padichining chédiri yénida öz oghlaqlir- ingni ozuqlandurghin» — yaki «Padichilarning chédirliri yénida öz oghlaqliringni ozuqlandurghin». 8-ayetning sherhi: Bu ayetni sherhlesh tes. Bizningche menisi belkim töwendikidek bolidu. Sulayman padishahning jawabining köchme menisi bar. Padishahning «méning padam»i qoylar emes, belki pütkül Yehudiy xelqi, «padamning izliri» bolsa pütün Israilning héyt-bayram waqitlirida Yérusalémgha chiqqan izliridur, démekchi. Shunga jawabning köchme menisi: «Sen manga tégey déseng, emdi öz yurtungni tashlap, yat yurtta, yat ehwalda, yeni paytext Yérusalémda (Sulaymanning «chédiri»da, yeni uning ordisida, démek) turushqa razi bolushung kérek» dégenliktur. «Öz oghlaqliringni ozuqlandurghin» dégen söz, belkim «Manga tegseng, séningmu «bashqilarni béqish» mes'uliyiting bolidu» dégenliktur.

Altundin zibu-zinnetlarni yasap bérimiz».□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

12 «Padishah toy dastixinida olturghinida, sumbul melhimim puraq chachidu; □

13 Méning söyümlüküm, u manga bir monek murmekkidur,

U kökslirim arisida qonup qalidu;□

14 Méning söyümlüküm manga En-Gedidiki üzümzarlarda ösken bir ghunche xéne gülidektur».□

Üchinchi oylinish — toy hujrisida bolghan oylar

{1:15-2:7} ••• *Sulayman Shulamitqa söz qilidu*

15 «Mana, sen güzel, amriqim!

Mana, sen shundaq güzel!

□ **1:11** «(9-11-ayet) **sherhi**» — qedimki zamanlarda, ottura sherqtiki memliketlerde atlar intayin qedrilinip, «ulagh» ornida ishlitilip qalmastin, belki ademning hemrahi dep qaralghan; Sulayman özi atlarga bek amraq idi. Misirning atliri bolsa eng ésil idi; Pirewnning atliri Misirning eng ésil éti bolup, chirayliq jabdulatti, elwette. Shuningdek ayetning yene bir nusqisi bar; Misirdiki jeng harwilirini tartqan atlar adette baytallar emes, ayghirlar idi; shunga Sulayman bu oxshitishi bilen, belkim özining Shulamit bilen bille bolghinidin hayajanlan'ghanliqini körsitidu.

□ **1:12** «sumbul **melhimim puraq chachidu**» — «sumbul» ottura sherqtiki nahayiti xushpuraqliq birxil ösümlük. □ **1:13** «Méning söyümlüküm, u manga bir monek murmekkidur» — «murmekki» birxil etir. Ayallar uni kichikkine bir monek qilib baghlap boynigha ésip qoysa, u pütün kün xush puraq chéchip turidu.

□ **1:14** «... **En-gedidiki üzümzarlarda ösken bir ghunche xéne gülidektur**» — Qanaanda (Pelestinde) «En-Gedi»ning üzümzarliri eng ésilur.

Közliring paxteklerning kidektur!»□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

¹⁶ «Mana, sen güzel, söyümlüküm;
Berheq, yéqimlik ikensen;
Bizning orun-körpimiz yéshildur;
¹⁷ Öyimizdiki limlar kédur derixidin,
Wasilirimiz archilardindur.

2

Dawami

¹ Men bolsam Sharun otliqidiki zepiran, xalas;

□ **1:15 «(15-ayet) sherhi»** — «Közliring paxteklardek güzel» — yaki «közliring paxteklerning kidek güzel»; yaki «paxteklerning güzel tebiiti eks etkende» yaki «paxteklerning qanatli ri jewlan qilghan-dek Shulamitning közliri oynap turatti», dégen menilerni bildürüş mumkinchiligi bar. Ottura sherqte qizlar bugün'ge qeder yüz qis-midin sirt bedinining bashqa jaylirini dégüdek kiyim-kéчек bilen oriwalidighanliqi üçhün, qiz-yigitler bir-biri bilen sözleshkende qizning közliri intayin muhim rol oynaydu, elwette. Izahat: — mushu ayette we töwende, «amriqim» dégen söz ibraniy tilida dostluq dégen uqumni öz ichige alidu. Shulamit Sulaymanni we Sulayman Shulamitni bu söz bilen özara «dost» dep ataydu. Dostluq heqiqiy muhebbetning muhim bir qismi; «qoshumche söz»imizde buning üstide toxtilimiz.

Jilghilarda ösken bir niluper, xalas!»□

Sulayman Shulamitqa jawab béridu

² «Tiken-jighanlar arisidiki niluperdek,
Mana insan qizliri arisida méning amriqim shun-
daqtur!»□

Shulamit Sulayman toghruluq söz qilidu

³ «Ormandiki derexler arisida ösken alma derixidek,
Oghul balilar arisididur méning amriqim.
Uning sayisi astida dilim alemche söyünüp oltur-
dum;
Uning méwisi manga shérin tétidi;■
⁴ U méni sharabxanigha élip kirdi;
Uning üstümde kötürgen tughu muhebbettur.□
⁵ Méni kishmish poshkallar bilen quwwetlenglar;
Almilar bilen méni yéngilandurunglar;

□ **2:1** «(1:16-2:1-ayet) **sherhi**» — öy-hujra bayan qilin'ghan sözlerge qarighanda, Sulayman Shulamit üçün öz yurtini eslitidighan alahide bir öyni yaki hujrini yasighan (Shulamit Galiliyelik bolup, uning yurtida kédur, archa we qarighay derexliri köp idi). Bashqa bezi alimlar bu ayetlerni, Sulayman bilen Shulamitning ormanlar arisida muhebbetleshkinini körsitidu, dep qaraydu. Biraq Yérusalém etrapida mundaq kédur, archa ormanliri yoq idi. Axirda Shulamit özini «bek addiy» dep hés qilip, özini otlaqta bolidighan kichik hem «addiy» ikki gülge oxshitidu. □ **2:2** «(2-ayet) **sherhi**» — Sulayman Shulamitning oxshitishini tilgha élip, esiche bayan qilidu. Uninggha nisbeten zepiran yaki niluper «addiy» bolsimu, intayin chirayliq idi: — «Manga nisbeten séning tengdishing yoq, bashqa qizlarni sen bilen (tikenler we niluper otturisidikidek) héchqandaq sélishTurghuchiliki yoqtur». ■ **2:3** Küy. 8:5 □ **2:4** «Uning üstümde **kötürgen tughu muhebbettur**» — bashqa birxil terjimisi: «U manga muhebbet bilen qaridi».

Chünki muhebbettin zeipliship kettim;□
 6 Uning sol qoli béshim astida,
 Uning ong qoli méni silawatidu.
 7 I Yérusalém qizliri,
 Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen,
 Silerge tapilaymenki,
 Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche,
 Uni oyghatmanglar, qozghimanglar!»□

□ 2:5 «Méni kishmish poshkallar bilen quwwetlenglar; almilar bilen méni yéngilandurunglar» — qedimki zamanlarda kishmish poshkallar we almilar jinsiy muhebbetni kücheytish roliga ige, dep qarilatti. □ 2:7 «Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche, uni oyghatmanglar, qozghimanglar!» — bashqa birxil terjimisi: «waqit-saiti bolmighuche, söyümlüküمنى oyghatmanglar, qozghimanglar! «(3-7-ayet) sherhi» — 3-ayette Shulamit Sulaymanning teriplirige inkas qayturup, uni «»ge oxshatidu. Alma derixi esli Pelestin zéminida ösmeydu, peqet bashqa yurtlardin élip kelinip bezi yerlerde alahide tikilgen. Shunga alma derixi nahayiti etiwarliq idi, körgenla ademni intayin xush qiliwétetti. Bezi alimlar «uning sayisi astida dilim alemche söyünüp olturdum, uning méwisi manga shérin tétidi» dégini Shulamitning Sulayman bilen bolghan jinsiy muhebbetlishishini körsitidu, dep qaraydu. Bashqilar buni muhebbetning her teripini körsitidu, dep qaraydu. Némila bolmisun alma muhebbetning simwoli; «kishmish poshkallar» dégini bolsa, jinsiy muhebbetni qozghaydighan yémeklik hésablinatti. 7-ayet (muhebbetning waqit-saiti toghrisida) üstide üç muhim pikir bar: (1) muhebbetning öz tebiy jeryani bolidu, bashqilar uni baldur qozghimaqchi bolsa ziyan yetküzidu; (2) (er-xotunluq munasiwette) öz jorisida qizghin muhebbetni qozghighandin kéyin uninggha dexli qilishqa bolmaydu; (3) jinsiy muhebbetke qanaet qilishning imkaniyeti bolmisa, undaqta uni qozghashqa qet'iy bolmaydu. Bu «imkaniyet» (a) peqet nikah qilin'ghan ehwaldaBolushi (e) ikki terepke muwapiq waqit bolushi kérek, elwette. Bizningche ayet belkim bu üç menining hemmisini öz ichige alidu.

Ikkinchi xatire: Muhebbetlishop yürgen künler üstidiki oylar {2:8—3:5} ••• Tötinchi oylinish — Sulaymanning etiyazda Shulamitni yoqlap kelgini toghruluq oylar {2:8—2:9} ••• Shulamit Sulayman toghruluq sözleydu

⁸ «Söyümlükümning awazi!

Mana, u kéliwatidu!

Taghlardin sekrep,

Édirlardin oynaqlap kéliwatidu!

⁹ Méning söyümlüküm jeren yaki yash bughidektur;

Mana, u bizning öyning témining keynide turidu;

U dérizilerdin qaraydu,

U penjire-penjirilerdin marap baqidu».□

Sulayman Shulamitqa söz qilidu

¹⁰ «Méning söyümlüküm manga söz qilip mundaq dédi: —

«Ornungdin tur, amriqim, méning güzilim, men bilen ketkin;

¹¹ Chünki mana, qish ötüp ketti,

Yamghur yéghip tügidi, u kétip qaldi;

¹² Yer yüzide güller körüнди;

Naxshilar sayrash waqti keldi,

Zéminimizda paxtekning sadasi anglanmaqta;

¹³ Enjür derixi qishliq enjürlirini pishurmaqta,

□ **2:9** «(8-9-ayet) **sherhi**» — mushu ayetlerde (8-9) Shulamit belkim Sulaymanning köngli özige chüshken, özini «jeren, bugh»ning süritide qoghligan künlarni esleydu. Sulayman Shulamitni yoqlighili, uning bilen etiyazliq menziridin huzurlinishqa hemrah bolushqa tekliq qilighili keldi (töwendiki 10-17-ayetlerni körüng). Jerenler, bughilarmu kona zamanlarda muhebbetning simwolliri idi.

Üzüm talliri chécheklep öz puriqini chachmaqta;
Ornungdin tur, méning amriqim, méning güzilim,
men bilen ketkin!

¹⁴ Ah méning paxtikim, Qoram tash yériqi ichide,
Qiya daldisida,
Manga awazingni anglatqaysen,
Chünki awazing shérin, jamaling yéqimliqtur!»□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

¹⁵ «Tülkilerni tutuwalayli,
Yeni üzümzarlarni buzghuchi kichik tülkilerni tu-
tuwalayli;

□ **2:14** «(12-14-ayet) **sherhi**» — Sulayman Galiliyediki ishlorini qoyup qoyup, Shulamitni yene yoqlap bérip, uni etiyazliq menzridin bille huzurlinishqa teklip qilidu. Yéngila ötüp ketken qish bolsa ularning muhebbitini qilche sowutmidi. 12-ayet üstide; «sayrash waqti keldi» dégen ibare ikki bisliq bolup, ikkinchi menisi: «chatash waqti keldi». Bu ikki bisliqliqi belkim qesten ishlatilgen. 13-ayet üstide; paxtekler insan'gha nisbeten intayin mulayim qush dep hésablinidu, biraq «tartinqaq» bolidu. Sulayman Shulamitning köngül sözlirini anglimaqchi bolup, uning ehwalini «Qoram tash yériqi ichide turghan paxtek»ke oxshitidu. U Sulaymanning muhebbiti ichide mutleq bixeter; u hergiz sözliridin renjimeydu. Uning jawabi töwende körüliidu (15-ayet).

Chünki üzümzarlirimiz chécheklimekte».□

Shulamit Yérusalém qizlirigha söz qilidu

16 «Söyümlüküm méningkidur, men uningkidurmen;

U niluperler arisida padisini béqiwatidu».□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

17 «Tang atquche,

Kölehgiler qéchip yoqighuche,

Manga qarap burulup kelgin, i söyümlüküm,

□ **2:15** «(15-ayet) **sherhi**» — tülkiler üzümzarlarda töshüklerni u yer, bu yerlerde kolap, ow izdep tal yiltizlirigha köp ziyan yetküzidu. Biraq bu yerdiki «üzümzar», shübhisizki, özlirining muhebbitini körsitidu. U ularning muhebbitige bezi tosalghu yaki dexli bolghan ishlarni bayqap, derhal bu ishlarni (meyli «kichik» bolsimu) bir terep qilayli dep ötünidu. Ular shu chaghda téxi er-xotub bolmisimu, bundaq tosalghularni bir terep qilish baldurluq qilmaytti. Ularining muhebbitige tosalghu bolghan nahayiti chong bir ish Sulaymanning öz xizmiti we éghir mes'uliyiti bolghan bolushi mumkin. Shulamit «özüm Sulaymanni bu xizmitini xatirjemlik bilen orundashqa toluq qoyuwétishim kérek» dep chüshinidu. «némishqa sen shunche köp waqit ishleysen, sen manga waqtingni ajratmaysen, sen méni söymeysen» dégendek pozitsiye köp er-xotunlarning muhebbitini buzup kelmekte. Shunga töwendiki 16-ayette, biz Sulaymanning öz xizmitini xatirjemlik bilen qiliwatqanliqini körimiz. Shulamit uni: «ish bilen aldirash bolghining bilen, sen yenila méni söyisen!» dégendek toluq ishench bilen Sulaymanni öz ishgha qoyuwetken oxshaydu. □ **2:16** «(16-ayet) **sherhi**» — Shulamit Yérusalém qizlirigha, özining Sulaymanning muhebbiti ichide «qoram tash yériqi ichide turghan paxtek» tek tolimu bixeter ikenliki toghruluq guwahliq béridu. Sulayman özining «pada béqish» ishliri bilen xatirjem shughullinidu.

Hijranliq taghliri üstidin sekrep kélidighan jeren yaki bughidek bolghin!».□

3

Beshinchi oylinish — Shulamit qayta-qayta körgen «ayrilish» toghruluq bir chüsh {3:1-3:5}

¹ «Orun-körpemde yétip, kéche-kéchilerde, Jénimning söyginini izdep telmürüp yattim; Izdidim, biraq tapalmayttim;■

² Men hazir turup, sheherni aylinay; Kochilarda, meydanlarda, Jénimning söyginini izdeymen» — dédim; Izdidim, biraq tapalmayttim;

³ Sheherni charlighuchi jésekchiler manga uchridi, men ulardin: — «Jénimning söyginini kördünglarmu?» — dep soridim.

⁴ — Ulardin ayrilipla jénimning söyginini taptim; Uni anamning öyige, Öz qorsiqida méni hamilidar bolghanning hujrisigha élip kirmigüche,

□ **2:17** «(17-ayet) **sherhi**» — yuqiriqi ayette biz «muhebbetning ishenchi»ni körduq. Hazir «muhebbetning jiddiy telipi»ni körimiz — xuddi «tézraq ishingni tügitip yéningha qaytip kel!» dégendek. Izahat: «Hijranliq taghliri üstidin...» yaki ««Béter» taghliri üstidin...». «Béter taghliri» dégen taghlar bizge namelum; shunga terjimimizdikidek «ayriwétish» dégen menide bolushi mumkin. ■ **3:1** Top. 5:3

Uni tutuwélip qet'iy qoyup bermeyttim».□

Shulamit Yérusalém qizlirigha söz qilidu

⁵ «I Yérusalém qizliri,
Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen,
Silerge tapilaymenki,
Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche,
Uni oyghatmanglar, qozghimanglar».□

□ **3:4** «(1-4-ayet) **sherhi**» — bizningche 1-4-ayetler Shulamit Sulaymandin ayrilghan waqitta qayta-qayta («kéche-kéchilerde») körgen bir chüshni bildüridu (qishta bolushi mumkin). Bu közqarash toghra bolsa mushu ayetlerdin biz «muhebbetning azabli»ni körimiz. Sulaymandin ayrilish Shulamit üçün azabliq ish bolup, bu chüshni qozghap chiqardi. Biraq bu chüsh yenila Xudadin kelgen oxshaydu, chünki töwendiki 6-11-ayetlerde, Sulaymanning uni toygha élip kétishke kelgenliki bilen emelge ashurulidu. Bu chüshtin yene shuni bileleymizki, Shulamit Galiliyede turawatqan mezigilde, Sulayman özidin waqitliq (qishta) ayrilghan waqitta, chongqur oylinidu we Yérusalémda uchraydighan barliq sinaqlargha yüzlinishke teyyar turidu. U Sulayman'gha yatliq bolushqa teyyar idi. Shübhisizki, u Sulayman bilen toy qilip, Yérusalémda turghanda uni: «U peqet «pahishe ayal»dek Sulaymanning bayliqliri üçün uninggha yatliq bolghan, xalas, dégüchilermu az bolmaydu. Chüshte körülgen «jésekchiler» shundaq gumanda bolghan kishilerge wekil bolushi mumkin. Lékin chüshte u ularning özige bolghan gumanlirigha pisent qilmay, yenila Sulaymanni izdeydu. 3- we 4-ayette Shulamitning chüshide tartqan derdi körünidu: xuddi u: «Yarimni tapay dep sheherni aylinay» déginidek, lékin netijisi eksiche bolup, uninggha «sheherni aylinidighan» közetchiler uchrup qalidu (ibranij tilida «tapti»). Belkim chüshide ular Shulamittin: «Némishqa bu qiz tün kéchide aylinidu? Pahishe ayal oxshaydu» dep gumanlan'ghan bolushi mumkin (bundaq ish ikkinchi qétim chüshide yene körünidu — 5-bab, 2-7-ayetlerde).

□ **3:5** «(5-ayet) **sherhi**» — Shulamit muhebbetning derdini tétip baqqandin kéyin, «muhebbetning waqit-saiti»ning muhimliqini téximu bilip yetti.

Üchinchi xatire: Er-ayal bolup birlishish üstidiki oylinishlar {3:6-5:1} ••• Altinchi oylinish — Toygha seper {3:6-3:11} ••• Yérusalém qizliri söz qilidu

⁶ «Bu zadi kim, chöl-bayawandin kéliwatqan?

Is-tütek tüwrükliridek,
Mürmekki hem mestiki bilen puritilghan,
Etirpurushning herxil ipar-enberliri bilen puritilghan?»□

Shulamit qizlarga jawab béridu

⁷ «Mana, uning textirawani,

U Sulaymanning öziningdur;

Etrapida atmish palwan yürüdü,

Ular Israildiki baturlardindur.

⁸ Ularning hemmisi öz qilichi tutuqluq,

Jeng qilishqa terbiyilen'genlerdur;

Tünlerdiki weswesilerge teyyar turup,

Hemmisi öz qilichini yanpishigha asidu».□

Shulamit sözlirini dawam qilidu — Sulayman-ning toy kéchisige teyyarligan kariwiti

⁹ «Sulayman padishah özi üçün alahide bir shahane sayiwenlik kariwat yasighan;

Liwandiki yaghachlardin yasighan.

¹⁰ Uning tüwrükliri kümüshtin,

Yölenchüki altundin,

□ **3:6** «(6-ayet) **sherhi**» — bu ayet Sulaymanning Shulamitni yurti Galiliyedini toygha élip kélishini, yeni Sulayman uninggha ewetken textirawan'gha olturup, Yérusalémgha seper qilghanliqini kórsetse kérek (7-ayetni kórüng). □ **3:8** «(7-8-ayet) **sherhi**» — Sulayman Shulamitni Yérusalémgha, yeni toygha bixeter élip kélish üçün, shu atmish leshkirining muhapizetchilikide textirawan bilen kelgen.

Sélinchisi bolsa sösün rexttin;
Ichi muhebbet bilen bézelgen,
Yérusalém qizliri teripidin.

¹¹ Chiqinglar, i Zion qizliri,
Sulayman padishahqa qarap béqinglar,
Toy bolghan künide,
Köngli xushal bolghan künide,
Anisi uninggha tajni kiygüzgen qiyapette uning-
gha qarap béqinglar!»□

4

Yettinchi oylinish — toy kéchisi ••• Sulayman Shulamitqa söz qilip uni maxtaydu

¹ «Mana, sen güzel, söyümlüküm!

Mana, sen güzel!

Chümperdenge keynide közliring paxteklerde iken,
Chachliring Giléad téghi baghrida yatqan bir top
öchkilerdektur.□

□ **3:11** «(9-11-ayet) **sherhi**» — Yehudiylarning toyliri uyghurlan-
ing toyigha oxshap kétidu. Asasen 5 basquchi bar: — (1) toxtam
— adette yigitning elchisi we qizning ata-aniliri bilen toxtam
tüzidu. Sulayman öz-özige elchi bolup Shulamitning akiliri bilen
toxtam qilghan oxshaydu (4-oylinishni körüng). (2) toygha seper.
Yigit özi qizni toygha apirishqa kélidu. (3) nikah murasimi (6- we
-12-oylinishni körüng) (4) toy ziyapiti (bezi waqitlarda bir heptige
sozulidu) (1- we 2-oylinishni körüng) (5) toy kéchisi (3- we 7-oylin-
ishni körüng) Bezi alimlar, bu «kariwat»ni Sulaymanni kötüridighan
«textirawan» yaki «shahane harwa» dep qaraydu. Biraq bizningche
bu textirawan yuqirida bayan qilin'ghan ibraniiy tilidiki 9-ayettiki
«appiriyon» dégen, sayiwenlik kariwatni körsetse kérek. □ **4:1**
«**Chümperdenge keynide közliring paxteklerde iken**» — toy qi-
lidighan künide qiz chümperde artidu.

² Chishliring yéngila yuyulushtin chiqqan qirqilghan bir top qoylardek;

Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardin,
Ular arisida héchbiri kem emestur.□

³ Lewliring pereng tal yiptek,

Gepliring yéqimliqtur;

Chümbiling keynide chékiliring parche anardur.

⁴ Boynung bolsa,

Qoralxana bolushqa teyyarlighan Dawutning munaridektur,

Uning üstige ming qalqan ésiqliqtur;

Ularning hemmisi palwanlarning siparlidir.□

⁵ Ikki köksüng xuddi ikki maraldur,

Niluper arisida ozuqliniwatqan jerenning qoshkézeklidiridektur;

⁶ Tang atquche,

Kölenggiler qéchip yoqighuche,

Men özümni murmekke téghigha,

Mestiki döngige élip kétimen.□

□ **4:2** «Ular arisida héchbiri kem emestur» — yaki «ular arisida héchbiri tughmastur». □ **4:4** «Qoralxana bolushqa teyyarlighan Dawutning munaridektur» — bashqa birxil terjimisi: «Pelempeylik qilin'ghan Dawutning munaridektur». «izahat» — kona zamanlarda «wetendin ayrilghan leshkerler» melum sheherge yaki memliketke qayil bolghanda, shu sheherge bolghan sadigliqini bildürüş üçün qalqanlirini sheherning sépilida yaki munarlirida ésip qoyatti («Ez.» 27:11ni körüng). Shunga Sulaymanning bu sözliri:

«Séning güzelliging shundaqki, ming leshkerning qayilliqigha, sadigliqigha érishküdektur» dégen menide. Yene kélip belkim Shulamitning boynigha köpligen marjanlar ésiqliq bolushi mumkin. «Sipar» kichik qalqandur. □ **4:6** «Tang atquche, kölenggiler qéchip yoqighuche, men özümni murmekke téghigha, mestiki döngige élip kétimen» — Sulayman belkim pütün kéchi Shulamitning toluq bedinidin huzurlanmaqchi.

7 Sen pütünley güzel, i söyümlüküm,
Sende héch dagh yoqtur».

Sulaymanning teklipi

8 «Liwandin men bilen kelgin, i jörem,
Men bilen Liwandin kelgin —
Amanah choqqisidin qara,
Sénir hem Hermon choqqiliridin,
Yeni shirlar uwiliridin,
Yilpizlarning taghliridin qara!» □ ■

Sulaymanning sözining dawami

9 «Sen könglümni alamet söyündürdüng, i singlim, i
jörem,
Közüngning bir lep qilip qarishi bilen,
Boynungdiki marjanning bir tal halqisi bilen,
Könglümni söyündürdüng.
10 Séning muhebbiting némidégen güzel,
I singlim, i jörem!
Séning muhebbetliring sharabtin shunche shérin!

□ **4:8** «(8-ayet) **sherhi**» — bezi alimlar, bu sözler jinsiy muhebbetning yuqiri pellisini ipadileydu, dep qaraydu. Buning mumkinchiligi bar bolghini bilen, biz yene bu sözlerni Sulaymanning söyümlüki bilen bille öz padishahliqining keng zémini we heywitige Hermon téghi (Pelestindiki eng égiz tagh)ning eng égiz choqqiliridin nezer sélishqa bolghan arzusini ipadilgen, dep qaraymiz. Sulaymanning bu teklipi yawayi haywanlarning shu yerlerni makan qilghanliqi tüpeylidin xeterlik ish bolidu, elwette! ■ **4:8** Yuh. 17:24; Ef. 1:15-23

Séning etirliringning puriqi herqandaq tétitqudin peyzidur!□

11 Lewliring, i jörem, here könikidek témitidu,

Tiling astida bal we süt bar;

Kiyim-kéçekliringning puriqi Liwanning puriqidur;□

12 Sen péchetlen'gen bir baghdursen, i singlim, i jörem!

Étiklik bir bulaq, yépiqliq bir fontandursen.□

13 Shaxliring bolsa bir anarliq «Éren baghchisi»dur;

Uningda qimmatlik méwiler,

Xéne sumbul ösümlükliri bilen,□

14 Sumbullar we iparlar,

Kalamus we qowzaqdarchin,

Herxil mestiki derexliri,

Murmekke, muetter bilen hemme ésil tétitqular

-
- **4:10** «Séning muhebbiting némidégen güzel, i singlim, i jörem!» — Sulayman Shulamitni «singlim» dep chaqiridu (12-ayet-timu): — (1) qedimki zamandiki bezi shéirlarda ashiiq-meshuqlar bir-birini «aka, singlim» dep chaqiratti; (2) ottura sherqtiki bezi jemiyyetlerde mötiwer kishiler öz emrige almaqchi bolghan qizgha jemiyyetning yuqiri tebiqisidin orun alghuzush üçün yaki nikahini téximu «kapaletlik» qilish üçün uni awwal «singlim» dep «béqiwatatti». □ **4:11** «Kiyim-kéçekliringning puriqi Liwanning puriqidur» — «Liwanning puriqi» ormanliqlarning xush puriqi, elwette. □ **4:12** «Sen péchetlen'gen bir baghdursen, i singlim, i jörem! Étiklik bir bulaq, yépiqliq bir fontandursen» — Sulaymanning Shulamitni maxtishi shuki, Shulamit özini héchqandaq bashqa ademge bermey, peqet bolghusi er üçün pak saqlap keldi. □ **4:13** «Uningda qimmatlik méwiler, xéne sumbul ösümlükliri bilen,...» — etirler toghruluq: «sumbul» birxil xushpuraqliq ösümlük.

bar.□

¹⁵ Baghlarda bir fontan sen,
Hayatliq sulirini béridighan, Liwandin aqidighan
bir bulaqsen».□

¹⁶ «Oyghan, shimaldiki shamal;
Kelgin, i jenubtiki shamal!
Méning béghim üstidin uchup ötkey;
Shuning bilen tétitquliri sirtqa pura q chachidu!
Söyümlüküm öz béghigha kirsun!
Özining qimmetlik méwilirini yésun!»□

5

Shulamit Sulayman'gha jawab béridu

¹ «Men öz béghimgha kirdim,
Méning singlim, méning jörem;
Murmekkemni tétitqulirim bilen yighdim,
Here könikimni hesilim bilen yédim;

□ **4:14** «Sumbullar we iparlar, kalamus we qowzaqdarchin, ... murmekke, muetter bilen...» — etirler toghruluq: «kalamus» birxil qomushqa oxshaydighan ösümlüktin chiqidu. «murmekke» we «qowzaqdarchin» adette melum derexlarning qowziqidin élinidu. «Muetter» birxil ösümlükning yopurmaqliridin élinidu. □ **4:15** «Liwandin aqidighan bir bulaqsen» — yaki «Liwandin aqidighan bir quduqsen». «(9-15-ayet) sherhi» — 11-15-ayetlerde Sulayman söyümlükini chirayliq baghchigha, hetta «Éren baghchisi» («Béhish»)ning özige oxshitidu. U yene Shulamitning pütün bedinidin huzurlanmaqchi ikenlikini bildüridu. □ **4:16** «(16-ayet) sherhi» — Shulamit Sulaymanning déginidek özini uninggha toluq bermekchi bolup, muhebbetlishishke tekliq qilidu. «Shimal shamili» bolsa salqin, ademni yéngilanduridu; «jenub shamili» bolsa ademni illitip rahet béridu. (Pelestin üçhün «sherq shamili» qorqunchluq, hemme nersini qurutiwétidu).

Sharabimni sütlirim bilan ichtim».

«Dostlirim, yenglar!
Ichinglar, könglüngler xalighanche ichinglar, i
ashiq-meshuqlar!»□

Ikkinchi qisim {5:2-8:14} ••• Er-ayalliq muhebbetniki yaxshilinishlar — muhebbetning yéngi ipadiliri ••• Tötinchi xatire — Muhebbetni ret qilish toghrisidiki bir chüsh — u toghruluq oylinishlar {5:2-6:9} ••• Sekkizinchi oylinish — Shulamitni basqan qorqunchluq chüsh {5:2-6:3} ••• Shulamit söz qilidu — uni qara basidu
2 «Men uxlawatattim, biraq könglüm oyghaq idi: —

— Söyümlükümning awazi!
Mana, u ishikni qéqiwatidu: —
— «Manga échip ber, i singlim, i amriqim;
Méning paxtikim, méning ghubarsizim;
Chünki béshim shebnem bilan,
Chachlirim kéchidiki nemlik bilan hól-hól bolup
ketti!»■

□ 5:1 «Men öz béghimgha **kirdim, ... murmekkemni tétitqulirim bilan yighdim, here könikimni hesilim bilan yédim; shara-bimni sütlirim bilan ichtim**» — Sulayman Shulamitning tekli-pini qobul qilip uning bilan toluq muhebbetlishidu. «Dostlirim, **yenglar! Ichinglar, könglüngler xalighanche ichinglar, i ashiiq-meshuqlar!**» — bu sözlerni belkim Yérusalém qizlirningkidur. Ular (yaki toy qoldashliri) ashiiq-meshuqlarning muhebbetin huzurlinishlirini toluq qollaydu. Ularning (Yérusalém qizlirining) qollishi bilan Xudaning herbir er-ayalning otturisi-diki muhebbitini, jümlidin jinsiy muhebbitini testiqlaydighanliqi körsitilidu; chünki u özi bu ishlarni yaratqan. ■ 5:2 Top. 5:3

³ «Men töshek kiyimlimni séliwetken,
Qandaqmu uni yene kiyiwalay?
Men putlimni yudum,
Qandaqmu ularni yene bulghay?»

⁴ Söyümlüküm qolini ishik töshükidin tiqti;
Méning ich-baghrilirim uninggha telmürüp ketti;

⁵ Söyümlükümge échishqa qoptum;
Qollirimdin murmekki,
Barmaqlirimdin suyuq murmekki témidi,
Taqaqning tutquchliri üstige témidi;

⁶ Söyümlükümge ahtim;
Biraq söyümlüküm burulup, kétip qalghanidi.
U söz qilghanda rohim chiqip ketkenidi;
Uni izdidim, biraq tapalmidim;
Uni chaqirdim, biraq u jawab bermidi;□

⁷ Sheherni aylinidighan jésekchiler méni uchritip
méni urdi, méni yarilandurdi;
Sépillardiki közetchiler chümperdemni mendin tarti-
waldi.

⁸ I Yérusalém qizliri, söyümlükümni tapsanglar,
Uninggha néme deysiler?
Uninggha, söyginging: «Men muhebbettin zeipliship

□ **5:6** «U söz qilghanda rohim chiqip ketkenidi» — bashqa bixil terjimisi: «U burulup ketkende rohim chiqip ketkenidi».

kettim! — dédi, denglar».□

Yérusalém qizliri Shulamitqa söz qilidu

⁹ «Séning söyümlüküngning bashqa bir söyümlüktin qandaq artuq yéri bar,
I, ayallar arisidiki eng güzili?
Séning söyümlüküngning bashqa bir söyümlüktin qandaq artuq yéri bar? —
Sen bizge shundaq tapilghan'ghu?».

{ *Shulamit jawab béridu* }

¹⁰ «Méning söyümlüküm ap'aq we parqiraq, yüreklik ezimet,

□ **5:8** «(2-8-ayet) **sherhi**» — Shulamit qara basqan bu chüshni körgende Sulayman bilen alliqachan toy qilghan bolsa kérek. Uning chüshide bolghan inkasi we teqezzasini 2:17de we 4:1-3de xatirilen'gen birinchi chüshidiki pozitsiyesi bilen sélishTurghanda tüptin oxshimaydu. Belkim chüsh Shulamitning hayatining emeliy ehwalini, yeni uning Sulayman bilen emeliy muhebbitini eks ettürgen; chüshte körün'gen bezi ishlar, shübhisizki, Sulaymanning muhebbitining, bolupmu jinsiy muhebbet jehette Shulamitqa bolghan teleplirini körsitidu. U söyginining muhebbitige yaki muhebbitining teleplirige anche sezgür bolmaydighan bolup qalghan oxshaydu. Bu sezgürsizlik ularning muhebbitige intayin xeterlik idi; Shulamitning chüshide Sulayman kétidu. Shuning bilen Shulamit chüsh körüsh bilen muhebbetning qimmatlikini bilip yétip, ishlarni yaxshilaydu. Yene muhim bir ish diqqitimizge erziyduki, chüshte we emeliy turmushta, Sulayman (erkek bolghini bilen, padishah bolghini bilen, peyghember bolghini bilenmu) héchqachan Shulamitni «muhebbet»ke zorlimaytti, belki Shulamitning özi bilen muhebbetlishishini telep qilatti. 7-ayette: Chüshidiki jésekchiler uni pahishe ayal dep qarighachqa, uninggha shundaq muamile qilip, chümperdini uningdin tartivalidu.

On ming arisida tughdek körünerliktur;□

11 Uning béshi sap altundindur,
Budur chachliri atning yaylidek,
Tagh qaghisidek qara.

12 Uning közliri éqinlar boyidiki paxteklerde,
Süt bilen yuyulghan,
Yarishiqida qoyulghan;□

13 Uning mengziliri bir teshtek puraqliq
ösümlüktektur;
Aynighan yéqimliq güllüktek;
Uning lewliri niluper,
Ular suyuq murmekkini témitidu;□

14 Uning qolliri altun turubilar,
Ichige béril yaqutlar quyulghan.
Qorsiqi neqishlik pil chishliridin yasalghan,
Kök yaqutlar bilen bézelgen.

15 Uning putliri mermer tüwrükler,
Altun üstige tiklen'gen.
Uning salapiti Liwanningkidek,
Kédir derexliridek körkem-heywetliktur.

16 Uning aghzi bekmu shérindur;
Berheq, u pütünley güzeldur;
Bu méning söyümlüküm, —
Berheq, bu méning amriqim,

□ **5:10** «Méning söyümlüküm ap'aq we parqiraq, yürekliq ezimet,...» — bashqa birxil terjimisi: «Söyümlükümning yüzining aq yéri ap'aq, qizil yéri qipqizil...». □ **5:12** «Yarishiqida qoyulghan» — yaki «yaqutlardek bézeshke békitilgen». □ **5:13**

«Uning mengziliri bir teshtek puraqliq ösümlüktektur; aynighan yéqimliq güllüktek; uning lewliri niluper, ular suyuq murmekkini témitidu» — ayetning ibraniy tilini chüshinish sel tes, bashqa terjimiliri uchrishi mumkin. Némila bolmisun tétitqu we xushpuraqliq ösümlük baghliri ottura sherqte intayin az idi, qimmetlik idi.

I Yérusalém qizliri!»□

6

Yérusalém qizliri sözleydu

¹ «Séning söyümlüküng nege ketkendu,
Qiz-ayallar arisida eng güzel bolghuchi?
Séning söyümlüküng qeyerge burulup ketti?
Biz sen bilen bille uni izdeyli!»□

Shulamit ulargha jawab béridu

² «Méning söyümlüküm öz béghigha chüshti,
Tétitqu otyashliqlargha chüshti.
Baghlarda ozuqlinishqa,
Niluperlerni yighishqa chüshti.
³ Men méning söyümlükümningkidurmen,
We söyümlüküm méningkidur;

□ **5:16** «Uning **aghzi bekmu shérindur**» — bu belkim gep-sözlirining tatliqliqini körsitidu. «(9-16-ayet) **sherhi**» — Shulamit hazir bashqilarning aldida söyginini maxtashtin héch tartinmaydu. U hazir «qoram tashta yoshurun'ghan paxtek»tin köp dadil bolup ketti! □ **6:1** «Séning söyümlüküng nege ketkendu, qiz-ayallar arisida eng güzel bolghuchi? biz sen bilen bille uni izdeyli!» — Yérusalém qizlirining 5:9-ayettiki mazaq we gumanliri pütünley yoqidi.

U öz padisini niluperler arisida baqidu»□

Toqquzinchi oylinish — Sulaymanning Shulamitqa qaytip kélishi — Shulamitni qayta maxtishi {6:4-6:9} ••• Sulayman Shulamitqa söz qilidu

⁴ «Sen güzel, i söyümlüküm, Tirzah shehiridek güzel; Yérusalémdek yéqimliq, Tughlarni kötürgen bir qoshundek heywetlik-tursen;□

⁵ Ah, közliringni mendin ketküzgin!

Chünki ular méning üstümdin ghalib kéliwatidu; Chachliring Giléad téghi baghrida yatqan bir top öchkilerdektur.

⁶ Chishliring yéngila yuyulushtin chiqqan qirqilghan bir top qoylardek;

Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardindur; Ular arisida hécbiri kem emestur;□

□ **6:3** «(2-3-ayet) **sherhi**» — adette bu muhebbet shéiride «bagh» Shulamitning bedinini yaki ularning muhebbitining özini körsitidu. Mushu yerde «bagh» Sulayman Shulamitqa muhebbitini körssetmekte, uning bedinidin yene huzurlanmaqta, dep qaraymiz. Shulamitning Sulaymanning özige baghlighan muhebbitige ishenchi kamil: 2:16de u: «söyümlüküm méningkidur, men uningkidurmen» deydu; hazir uninggha nisbeten söyginining özige emes, belki özining uninggha tewe bolghanliqi eng muhim ishtur. «U **öz padisini niluperler arisida baqidu**» — bashqa birxil terjimisi: «u niluper arisida ozuqlinidu». Biraq némila bolmisun buning köchme menisi terjimimizningkidek bolidu — démek, Sulayman Shulamitning bedinidin huzurlanmaqta. □ **6:4** «**Sen güzel, i söyümlüküm, Tirzah shehiridek güzel**» — Tirzah shehiri intayin güzel idi. Sulaymanning dewridin kéyin u Israilning shimaliy padishahliqining waqitliq paytexti boldi («1Pad.» 15-bab). □ **6:6** «**Ular arisida hécbiri kem emestur**» — yaki «ular arisida hécbiri tughmastur».

7 Chümbiling keynide chékiliring parche anardur.

8 Atmish xanish, seksen kénizekmu bar;

Qizlar sanaqsiz; □ ■

9 Biraq méning paxtikim, ghubarsizim bolsa birdinbirdur;

Anisidin tughulghanlar ichide tengdashsiz bolghuchi,

Özini tughquchining tallighinidur.

Qizlar uni körüp, uni bextlik dep atashti,

Xanishlar we kénizeklermu körüp uni maxtashti». □

Beshinchi xatire — Yézida dem élish — Galiliyege qaytish {6:10-8:14} ••• Oninchi oylinish - ««Mahanaim», yeni «ikki bargah» ussuli» {6:10-7:10} ••• {Yérusalém qizliri söz qilidu}

10 «Tang seher jahan'gha qarighandek,

Aydek güzel, aydingdek roshen,

Illiq quyashtek yoruq,

□ **6:8** «Atmish **xanish**, **saksen kénizekmu bar**; **qizlar sanaqsiz**» — «xanish»lar toluq ayal derijiside, «kénizekler» heremdiki «kichik xotun» derijiside, «qizlar» kelgüsidiki kénizekler idi. Bularning sanlirigha qarighanda Sulayman padishahliqining deslipidila Shulamitni öz emrige alghanidi. Kéyin uning 700 ayali, 300 kéniziki bolghan («1Pad.» 11-babni körüng). Biz bu ish üstide «qoshumche söz»imizde toxtilimiz. ■ **6:8** 1Pad. 11:3 □ **6:9** «(4-9-ayet) **sherhi**» — Sulaymanning bu qétimqi Shulamitni maxtighan bezi sözliri toy kéchisidikige oxshash bolghini bilen, yéngidin qoshulghan maxtashliri téximu küchlük. U yene Shulamitni qedirleydu, téximu maxtaydu. Sulaymanning uninggha baghligghan muhebbiti uning «ölchemge yetkenliki»ge asaslan'ghan emes.

Tughlarni kôtürgen qoshunlardek heywetlik bolghuchi kimdur?»□

Shulamit Yérusalém qizlirigha söz qilidu

¹¹ «Méghizlar béghigha chüshtüm,
Jilghidiki gül-giyahlarni körüşke,
Üzüm télining bixlighan-bixlimighanliqini
körüşke,
Anarlarning chéchekligen-chécheklimigenlikini
körüşke;
¹² Biraq bile-bilmey,
Jénim méni kôtürüp,
Ésil xelqimning jeng harwiliri üstige
qoyghaniken».

Yérusalém qizliri yene Shulamitni maxtap söz qilidu

¹³ «Qaytqin, qaytqin, i Shulamit —

□ **6:10** «(10-ayet) **sherhi**» — Shulamit hazir Sulaymanning muhebbitining tesiride ishenchke tolghan, küchlük zat bolup chiqti. «Tang seher jahan'gha qarighandek» — bashqa birxil terjimisi: «Tang seherdek nurluq körün'gen,...» □ **6:12** «(11-12-ayet) **sherhi**» — Shulamit yene kemterlik bilen bundaq maxtashlarga jawab béridu; u birdinla xanish bolghan bolsimu, uning öz xelqige baghligan hörmiti burunqidekla chongqurdur («méning ésil xelqim», deydu). U tuyuqsiz seherliq qiz Salahiyitidin xanishliq ornigha chiqqanda héch adetlinelmigen. Eksiche, u shu etigendila «jilghidiki gül-giyahlarni körüşke, méghizlar béghigha chüşken» idi, chünki bular belkim uninggha öz yurti Galiliyeni eslitidu. 12-ayetni ibranij tilida chüşinish bek tes, bashqa köp terjimiliri uchrishi mumkin. Uning menisi bizningche qandaqla bolmisun uning tuyuqsiz yuqiri orun'gha kôtürülüshi bilen baghliqtur.

Qaytqin, qaytqin, bizning sanga qarighumiz bardur!»

«Siler Shulamitning némisige qarighunglar bar?»

«“Ikki bargah” ussulgha chüshken waqtidikidek uninggha qaraymiz!»[□]

7

Sulayman Shulamitqa söz qilidu ••• Shulamit Sulayman üçün «ikki bargah» ussulini oynaydu

¹ «I shahzadining qizi,

Keshliringde séning qedemliring némidégen güzel!

Tolghighan yampashliring göherlerde,

Chéwer hünerven qolining hüniridir.[□]

² Kindiking yumulaq bir qedehtur;

Uning ebjesh sharabi kem emes;

Qorsiqing bughday döwisidur,

[□] **6:13** «Siler Shulamitning némisige qarighunglar bar?» — bu sözlerni Shulamit éytidu. «**“ikki bargah” ussulgha chüshken waqtidikidek uninggha qaraymiz!**» — bu sözlerni Yérusalém qizliri éytidu.«Ikki bargah» — Ibraniy tilida «Mahanaim» dégen yerni körsitishi mumkin. «Ikki bargah» ussul belkim muhebbetni ipadileydighan bir ussul idi. Izahat: — Qiz mushu yerde «Shulamit» (shulamliq qiz) dep atilidu. U belkim Galiliyediki «Shunem» dégen sheherdin kelgen. «Shunem» kéyin «shulem» dep atalghan. «Shulamit» yaki «shulamliq» dégenning bashqa bir menisi «Sulayman xanim»; yeni bir menisi «kamil bolghuchi». Mushu yerde u yene maxtashlarga kemterlik bilen jawab béridu. [□] **7:1** «Keshliringde séning qedemliring némidégen güzel!» — yaki «keshliringde séning putliring némidégen güzel!».

Etrapigha niluperler olishidu.□

³ Ikki köksüng ikki maraldek, jerenning qoshkézikidur;

⁴ Boynung pil chishliridin yasalghan munardur;
Közliring Bat-Rabbim qowuqi boyidiki Heshbon kölchekliridek,
Burnung Demeshqge qaraydighan Liwan munaridektur;

⁵ Üstüngde béshing Karmel téghidek turidu;
Béshingdiki örüme chachliring sösün rengliktur,
Padishah бүdür chachliringning mehbusidur.□

⁶ I söyginim, huzurlar üçün shunche güzel, shunche yéqimliqtursen!

⁷ Séning boyung palma derixidek,
Köksüng üzüm ghunchiliridektur.□

⁸ Men: — «Palma derixi üstige chiqimen,
Shaxlirini tutup yamishimen;
Köksiliring derweqe üzüm tal ghunchiliridek,
Burnungning puriqi almlardek, tanglayliringn-

□ **7:2 «Kindiking yumulaq bir qedehtur»** — bezi alimlar «kindiking» dégen söz jinsiy yolini, yaki tenning töwen qismini körsitidu, dep qaraydu. Undaq bolsa Shulamit Sulayman aldida yalingach bolup ussul oynaydu. «...uning **ebjesh sharabi kem emes;..**» — «ebjesh sharab» Pelestinde ademni eng mest qilidighan sharab hésablinatti.

□ **7:5 «Padishah бүdür chachliringning mehbusidur»** — ulugh Sulayman padishah yézidiki bir qizgha «esir boldi!» Muhebbetning küchi zordur! □ **7:7 «Séning boyung palma derixidek, köksüng üzüm ghunchiliridektur»** — «palma derixi»ning özi ünümlük, hosulluq dereh hésablinidu. Shulamit égiz boyluq we zilwa, «hosulluq» dep qaralghan oxshaydu.

ing temi eng ésil sharabdektur...».[□]

Shulamit söz qilip, Sulaymanning gëpini dawamlashturidu
9

«...méning söyümlükümning gélidin siliq ötüp,
Lewler, chishlardin téyilip chüshsun...!»[□]

¹⁰ Men méning söyümlükümningkidurmen,
Uning teqazzasi manga qaritilidu».[□]

On birinchi oylinish — Shulamitning öz yurtini yoqlashqa bolghan arzusi ••• {7:11-8:4} ••• Shulamit söz qilidu

¹¹ «I söyümlüküm, kéleyli,
Étizlarga chiqayli;

[□] **7:8** «Palma **derixi üstige chiqimen, shaxlirini tutup yamishi-men; köksiliring derweqe üzüm tal ghunchiliridek...**» — palma derixining xormilirini üzüş yaki güllirini changlashtürüp méwilik qilish üçün uninggha yamiship chiqishi kérek. Sulayman bu oxshitishta belkim ikkila menisini köchme menide ish-litidu. Hazir Shulamit bilen jinsiy munasiwet ötküzüşke bashlaydu. «...burnungning **puriqi almlardek, tanglayliringning temi eng ésil sharabdektur...**» — «almilar» dégenning bashqa birxil terjimisi «örükler». [□] **7:9** «...méning söyümlükümning gélidin siliq ötüp, lewler, chishlardin téyilip chüshsun...!» —

ibraniiy tilida chüshinish bek tes, bashqa köp terjimiliri uchrishi mumkin. Lékin umumiy menisi éniqki, Shulamit Sulaymanning «muhebbetlisheyli» dégen telipige inkas qayturup, toluq qobul qilidu.

[□] **7:10** «(1-10-ayet) **sherhi**» — 9-10-ayette Shulamit Sulayman-niñ «muhebbetlisheyli» dégen telipige inkas qayturup, toluq qobul qilidu.

Yézilarda tünep kéleyli,□

12 Üzümzarliqqa chiqishqa baldur orundin turayli,
Üzüm tallirining bixlighan-bixlimighanliqini,
Chécheklarning échilghan-échilmighanliqini,
Anarlarning berq urghan-urmighanliqini köreyli;
Ashu yerde muhebbetlimni sanga béghishlaymen.

13 Muhebbetgüller ashu yerde öz puriqini puritidu;
Ishiklirimiz üstide herxil ésil méwe-chiwiler bardur,
Yéngi hem konimu bardur;
Sen üçhün ularni toplap teyyarlidim, i
söyümlüküm!»□

8

Dawami — Shulamit sözini dawamlashturidu

1 «Ah, apamning köksini shorighan inimdek bol-sang'idi!

Séni talada uchritar bolsam, söyettim,

□ **7:11** «I söyümlüküm, kéleyli, étizlarga **chiqayli**; yézilarda **tünep kéleyli**,...» — Shulamitning öz yurtini yene körgüsi, shu yerde Sulayman bilen dalada muhebbetleshküsi bar idi. 12-13-ayetnimu körüng. □ **7:13** «Muhebbetgüller **ashu yerde öz puriqini puritidu**» — «muhebbetgül» dégen gül jinsiy muhebbetni qozghaydighan birxil gül. «ishiklirimiz üstide **herxil ésil méwe-chiwiler bardur, ...sen üçhün ularni toplap teyyarlidim, i söyümlüküm!**» — Qanaanda (Pelestinde) xelqler «ishik üsti»diki bir jaza üstide herxil méwe-chéwilerni saqlaydu.

We héchkim méni kemsitmeytti.□

² Men séni yétekleyttim,

Apangning öyige élip kirettim;

Sen manga telim béretting;

Men sanga tétitqu sharabidin ichküzettim;

Anarlirimning sherbitidin ichküzettim.□

³ Uning sol qoli béshim astida bolatti,

Uning ong qoli méni silaytti!».

⁴ «Silerge tapilaymenki, i Yérusalém qizliri —

«Uning waqit-saiti bolmighuche,

Siler muhebbetni oyghatmanglar, qozghimanglar!»□

On ikkinchi oylinish — Yézilargha, yeni Galiliyege bolghan seper {8:5-8:7} ••• Shulamitning yurtidiki qizlar awwal sözleydu — uni tonumay qalidu

□ **8:1** «Ah, apamning köksini shorighan inimdek bolsang'idi! Séni talada uchritar bolsam, söyettim, we héchkim méni kemsitmeytti» — Pelestinde acha-ukining özara amraqliqini ochuq ipadilishi, söyüshi normal ehwal. Ashiq-meshuqlarning shundaq qilishi eyiblik dep qaralghachqa, Shulamit «Sulaymanni inimdek bolsidi!» dep tileydu. □ **8:2** «Sen manga telim béretting» — Shulamit Sulaymanning danaliqidin ortaqlashmaqchi. Yérusalémdiki ordida turghanda Sulayman aldirash bolghachqa mushundaq purset az bolatti. Apisining öyide bolsa dexliler az bolidu. Erning ayaligha bilim, danaliqni ashurush pursitini yaritish mes'uliyiti bar. «Sen manga telim béretting» dégenning bashqa birxil terjimisi: «Shu yerde apam manga ögetken». «Men sanga tétitqu sharabidin ichküzettim; anarlirimning sherbitidin ichküzettim» — belkim Shulamitning apisi inisini émitkendek (1-ayet), Sulayman'gha emchek salghusi barliqini bildüridu. □ **8:4** «...siler muhebbetni oyghatmanglar, qozghimanglar!» — yaki «...uni baldur oyghatqininglar, qozghighininglarning némissi?!».

⁵ «Daladin chiqiwatqan bu zadi kim?
Öz söyümlükige yölinip?»

«Men alma derixi astida séni oyghatqanidim;
Ashu yerde apang tolghaq yep séni dunyagha
chiqarghanidi;
Ashu yerde séni tughquchi tolghaq yep séni
chiqarghanidi».[□]

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

⁶ «Méni könglüngge möhürdek,
Bilikingge möhürdek basqaysen;
Chünki muhebbet ölümdek küchlüktur;
Muhebbetning qizghinishi tehtisaradek rehimsiz;
Uningdin chiqqan ot uchqunliri,

[□] **8:5 Daladin chiqiwatqan bu zadi kim? Öz söyümlükige yölinip?»** — Shulamit esliy toygha barghan yol bilen qaytip kélidu. Ular Yérusalémdin yérixá shehiridiki yol bilen chiqip Iordan deryasi jilghisini boylap chöl-bayawandin ötüp Shunemge qaytidu. Chöl-bayawanning issiqi bilen u Sulayman'gha yölinip mangidu. U shunche özgergenki, yurttikiler uni tonumay qalidu. Shunga bu sözler Shulamitning yurtidiki qizlarning déginini bolsa kérek. «Men **alma derixi astida séni oyghatqanidim; ashu yerde apang tolghaq yep séni dunyagha chiqarghanidi; ashu yerde séni tughquchi tolghaq yep séni chiqarghanidi**» — bu sözlerni Sulayman Shulamitqa éytidu. Sulayman belkim birinchi qétim (padichining qiyapitide) del mushu alma derixi astida Shulamitni uxlawatqan pétide uchratqanliqini esleydu. Shu alma derixi del Shulamitning apisi uni tughqan jay idi. «Men alma derixi astida séni oyghatqanidim» — Mushu «oyghitish» hem uyqudin oyghitishnimu, muhebbetke oyghitishnimu körsetse kérek. Sulayman bilen Shulamit Shulamitning hayati bashlan'ghan del shu jayda («alma derixi astida») özara töwendiki ehde (6-ayet) bilen baghlishidu.

— Yahning dehshetlik bir yalqunidir![□]

⁷ Köp sular muhebbetni öchürelmeydu;

Kelkünler uni gherq qilalmaydu;

Birsi: «Öy-teelluqatlimning hemmisini bérip muhebbetke érishimen» dése,

Undaқта u adem kishining neziridin pütünley chüshüp kétidu».[■]

On üçinchi oylinish — Shulamitning yurtigha, öyige qayitip kélishi. Shulamit kichik singlisi toghruluq ikki akisigha söz qilidu {8:8-8:14}. ••• Shulamit ikki akisigha söz qilidu

⁸ «Bizning kichik singlimiz bardur,

Biraq uning köksi yoqtur;

Singlimizgha elchiler kelgen künide biz uning üçün néme qilimiz?»[□]

Ikki akisi jawab béridu

⁹ «Eger u sépil bolsa,

Biz uninggha kümüş munar salimiz;

[□] **8:6** «Méni könglünge möhürdek, bilikingge möhürdek basqaysen..» — sherhi: Padishah öz möhüridin héchqachan ayrilmaydu. Möhüri bolsa adette altun-göherdin yasalghan bolup, intayin qimmatlik nerse idi. Herbir nerse üstige möhür basqanning menisi «bu méningki» dégen bolidu, elwette. Shulamit özining Sulaymandin hergiz ayrilmasliqini xalaydu, özini alemge: «men Sulaymannikidurmen» dep ispatlimaqqchi bolidu. «muhebbet... **Yahning dehshetlik bir yalqunidir!**» — «Yah» — «Yahweh», yeni Perwerdigarning namining qisqa shekli. [■] **8:7** 1Kor. 13:8 [□] **8:8** «(8-ayet) **sherhi**» — Shulamit kichik singlisi üçün ensireydu. U yatliq bolghuche qandaq qilip uni pak saqlash kérek? Mushu soal toghruluq oylighanda belkim özining yashliq waqitlirini esleydu.

Eger u ishik bolsa,
Biz uni kédir taxtaylar bilen qaplaymiz».□

Shulamit söz qilidu

¹⁰ «Özüm bir sépildurmen,
Hem méning köksilirim munarlardektur;
Shunga men uning köz aldida xatirjemlik tapqan
birsidek boldum».□

Shulamit sözini dawam qilidu

¹¹ «Sulaymanning Baal-Hamonda üzümzari bar idi,
Üzümzarini baghwenlerge ijarige berdi;
Ularning hemmisi méwisi üçün ming tengge
apirip bérishi kérek idi;
¹² Özümning üzümzarim mana méning aldimda
turidu;
Uning ming tenggisi sanga bolsun, i Sulayman,

□ **8:9** «(9-ayet) **sherhi**» — mushu ayette Shulamitning ikki akisi uning soaligha (8-ayet) jawab béridu. Ularning singlisi özini asraydighan, nomus qilidighan qiz bolsa («sépil bolsa»), undaqta akiliri uni mukapatlaydu. Biraq eger u nomusni saqlimaydighan, xeterlik yolgha chiqmaqchi bolsa («ishik bolsa»), akiliri uni pewqul'adde qoghdaydu. □ **8:10** «**10-ayet** sherhi» — Shulamit derweqe «sépil» idi — bashqilarning ézitquluqlirigha toluq chidighuchiliqi bar idi, u pütünley nomusi bilen ötkenidi. Özini pak saqlighachqa u Sulaymanning ehdisini qobul qilishqa tolimu teyyar idi. U hazir belkim ikki akisi esli özige yürgüzgen qattiq muamilining zörürlükini körüp yétishi mumkin idi. U sayisiz üzümzarda ishligende «éziqturulushning éhtimali» az idi; sayisi bolghan méwilik derexliri arisida ishligen bolsa, yaman niyetlik adem teripidin éziqturulush éhtimali bar bolatti.

Shuningdek ikki yüz tengge méwisini baqquchilargha bolsun».□

Sulayman Shulamitqa söz qilidu

¹³ «Hey baghlarda turghuchi,
Hemrahlar awazingni anglighusi bar;
Mangimu uni anglatquzghaysen».□

Shulamit Sulayman'gha söz qilidu

¹⁴ «I söyümlüküm, téz bole,
Jeren yaki yash bughidek bol,
Tétitqular taghliri üstide yügürüp!»□

□ **8:12** «**11-12-ayet** sherhi» — 11-12-ayet: bu ayetlerde Shulamit özining Sulayman'gha toluq mensup ikenlikini tekitleydu. U özini Sulayman'gha béghishlighan bir üzümzargha oxshitidu. Sulaymanning barliq üzümzarlarini baqquchilar özi tégishlik in'amgha érishidu, elwette. Shuninggha oxshash Shulamit hazir Sulaymandin ikki akisi üçün tégishlik in'am bérishini soraydu. Chünki ular uni nomuschan qilip toy qilghuche uningdin xewer élip kelgenidi. 12-ayet: «Özümnüing üzümzarim mana méning aldimda turidu» dégen sözler Shulamitning öz shexsini Sulayman'gha béghishlighini pütünley ixtiyaren, pütünley erkinlik bilen boldi, dep ipadileydu hem tekitleydu. Erkinlik mana muhebbetning ayrilmas bir qismidir. □ **8:13** «**13-ayet** sherhi» — Shulamitning kona dostliri (hemrahlar) belkim uningdin naxsha éytishni telep qilidu. Sulaymanningmu anglighusi kélidu. Shulamit naxsha éytip sirtqa chiqip, Sulaymanni töwendikidek chaqiridu. □ **8:14** «**Tétitqular taghliri üstide yügürüp!**» — yaki «Yétitqu ösümlük taghliri üstide yügürüp!».

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5